

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Boekbespreking van: De antichambre van het parlement: Kandidaatstelling in Nederlandse politieke partijen

Lucardie, A.P.M.

Citation

Lucardie, A. P. M. (1993). Boekbespreking van: De antichambre van het parlement: Kandidaatstelling in Nederlandse politieke partijen. *Acta Politica*, 28: 1993(2), 214-216. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3450125>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3450125>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

– are left out of the analysis. The implication of this reductionist focus is that the preference structure of the United States is considered independent of its opponent in the 'game'; in Aggarwal and Allan's approach, the US ordering of the four outcomes is determined independent of whether the second actor is the Soviet Union, France or the Netherlands. Moreover, Aggarwal and Allan consider the relative ordering of 'consensus' and 'no consensus/confrontation' to be solely dependent on the existence of internally stable or unstable coalitions: if a stable political coalition exists, then a country will favour 'consensus'; if the coalition is unstable, it will favour 'confrontation'. Unfortunately, Aggarwal and Allan's contribution does not provide a convincing argumentation of why this specific postulate has been introduced.

Under the title 'A time of reckoning' Grunberg and Risse-Kappen present an analysis of international relations theory that fits the expectations voiced in the first paragraph of this review. In consecutive order, the authors provide a useful discussion of: classical and structural realism, rational choice and institutionalist approaches to international cooperation, as well as three 'unit-level approaches' (republican and commercial liberalism, domestic structure and coalition-building theory and the cognitive-psychological approach). The main conclusion of this chapter is that none of the theoretical perspectives provides a full explanation of the end of the Cold War. Nevertheless, they argue that '[e]ach approach contributes something to our understanding of the transformation process'. (p. 144) The 'eclectic narrative of the end of the Cold War' as Grunberg and Risse-Kappen present it fails to convince me of the thesis that 'systemic and material factors are grossly underdetermining' and that 'this might be the end of "geopolitics" as we have known it for centuries'. (p. 146) In my view, a more correct interpretation of the end of the Cold War would have to focus on the interaction of international-systemic and internal factors: neither international superpower rivalry, nor the collapse of the communist system provide a sufficient explanation of the ending of the Cold War. Moreover, other events since 1989 (for instance, the Gulf War, the Yugoslav and Caucasian wars) have made it very clear that the use of force is still a central feature in international relations.

W. Hout

R. Hillebrand, **De antichambre van het parlement. Kandidaatstelling in Nederlandse politieke partijen**. DSWO Press, Leiden, 1992.

Er wordt al geruime tijd in verschillende media gesuggereerd dat politieke partijen in Nederland en elders in verval verkeren. Ze verliezen leden en raken vervreemd van hun achterban, profileren zich niet duidelijk meer, falen in het articuleren en aggregeren van belangen en brengen geen nieuwe ideeën meer voort. Hoewel deze kritiek zelden empirisch onderbouwd wordt – alleen het dalend aantal partijleden is een aantoonbaar feit – dient zij wel serieus genomen te worden. Wat de critici echter vaak over het hoofd zien is de meest wezenlijke functie van partijen, het stel-

len van kandidaten voor de Tweede Kamer en andere politieke lichamen. Partijen kunnen vele andere functies aan anderen overlaten, aan deze taak houden zij krampachtig vast.

Tot voor kort was de vervulling van deze taak een soort 'black box' waar politologen alleen over konden speculeren. Dank zij een groot opgezet onderzoek aan de Leidse universiteit in de jaren 1985–1988, dat uitmondde in het proefschrift van Hillebrand, kunnen we nu een blik in deze doos werpen. Het is natuurlijk een momentopname rond de verkiezingen van 1986, die op enkele punten intussen reeds achterhaald is door veranderingen in de kandidaatstellingsprocedure – met name bij de Partij van de Arbeid – maar het biedt toch ook enig algemeen inzicht.

In de eerste plaats valt op, hoe bescheiden de invloed en de participatie van de partijleden in de lokale afdelingen was – en waarschijnlijk nog is. Ondanks belangrijke verschillen in de procedures tussen CDA, VVD en PvdA werd de kandidatenlijst in deze partijen in feite vastgesteld door een handjevol mensen – in het CDA voornamelijk de voorzitter en de secretaris van de partij, in VVD en PvdA de voorzitters van de provinciale organisaties (kamercentrales resp. gewesten). De voorgenomen veranderingen bij de PvdA zullen er vermoedelijk toe leiden dat de partij in dit opzicht minder op de VVD en meer op het CDA gaat lijken. Bij D66 kunnen de leden in feite door een poststemming de kandidatenlijst geheel naar eigen keuze vaststellen, maar laten zich daarbij in sterke mate leiden door het advies van de Commissie Aandragen Stemadvies.

In de tweede plaats bleken bij de selectie van kandidaten politieke criteria nauwelijks een rol te spelen, maar ging het meestal om kenmerken als geslacht, leeftijd en – vooral – regionale herkomst. Vrouwen- en jongerenorganisaties voerden actie voor eigen kandidaten, terwijl kamercentrales en gewesten kandidaten uit de eigen provincie hoog op de lijst trachtten te plaatsen. Van strijd tussen facties of linker- en rechtervleugels was nagenoeg niets te merken in 1986. Hillebrand verwondert zich over dit regionalisme – overigens al eerder opgemerkt, zij het niet systematisch onderzocht, door Koole en Leijenaar. Als verklaring voert hij een algemene differentiatie tussen *in-* en *outgroups* aan. Het is een ad-hoc verklaring, die nader onderzocht zou moeten worden – liefst in een vergelijking met andere landen. Op het eerste gezicht lijken regionale tegenstellingen irrationeel en dysfunctioneel voor een partij. Met de Amerikaanse socioloog Lewis Coser kan men echter ook aan (beheerste) conflicten een integrerende werking toekennen. Juist regionale conflicten zouden kunnen bijdragen tot integratie van de partij, (a) door op regionaal niveau een gevoel van solidariteit te scheppen of te versterken en (b) door mogelijke andere ideologische of sociaal-economische tegenstellingen te door kruisen en te neutraliseren. Laatstgenoemde tegenstellingen zijn potentieel gevaarlijker, omdat ze tot afsplitsingen kunnen leiden; regionalistische afsplitsingen komen in Nederland echter niet voor.

Een derde belangwekkende uitkomst van Hillebrands onderzoek betreft de representativiteit van de volksvertegenwoordigers. Natuurlijk wisten we al dat Tweede Kamerleden overwegend hoog opgeleide heren van middelbare leeftijd uit het Westen des lands waren (en zijn). Niet bekend was echter of zij daarmee sterk verschilden van andere partijleden en of die verschillen in de loop van het se-

lectieproces groter of kleiner werden - met andere woorden, of succesvolle kandidaten verschilden van niet-succesvolle kandidaten. Door middel van een enquête onder de kandidaten en steekproeven uit de ledenbestanden van de vier grote partijen kon Hillebrand ook hierop enig licht werpen. Zo vond hij dat vrouwen in D66, PvdA en VVD onder de leden en de niet-verkozen kandidaten nog schaarser waren dan onder de verkozen kandidaten; dus eerder positief dan negatief gediscrimineerd werden. Het omgekeerde gold voor laag-geschoolden: terwijl bijna de helft van de leden van PvdA en CDA (minder bij D66 en VVD) alleen LBO of lager onderwijs gevolgd heeft, is dat bij niet-verkozen kandidaten nog geen 5% en bij gekozen kandidaten nagenoeg nul. Hoewel de kamerleden dus in maatschappelijk opzicht weinig representatief voor hun partij, laat staan voor hun kiezers genoemd kunnen worden, zijn ze dat in politiek opzicht over het algemeen wel. Hun opvattingen bleken over de meeste kwesties vrij sterk overeen te komen met die van gewone partijleden en (in mindere mate) hun kiezers. Gevraagd zichzelf op een links-rechts-schaal te plaatsen, kozen de volksvertegenwoordigers van CDA en VVD een iets linksere positie dan partijleden, middenkader en kiezers; bij de PvdA plaatsten ze zich tussen (iets minder linkse) kiezers en (iets linksere) leden in. De zogenaamde 'law of curvilinear disparity', bedacht door de Britse politicoloog May, volgens welke kiezers en partijleiders gematigder zijn dan (kader)leden, gaat dus wel op voor de PvdA maar niet voor CDA en VVD.

A.P.M. Lucardie

N. Chazan/ R. Mortimer/ J. Ravenhill/ D. Rothchild, **Politics and Society in Contemporary Africa**. Second Edition (first edition 1988), Lynne Rienner, Boulder, Colorado, 1992.

For those who are troubled by a - perhaps inherent - tendency in the practice of comparative politics to overly generalize or neglect national or historical differences, *Politics and Society in Contemporary Africa* will be a welcome addition to the state of the art. Written collectively by four Africanists representing three continents, this work seeks to address both the diversity and the dynamic of African politics. In their search for patterns in that diversity, the authors tend toward subtle nuances rather than sharp contrasts. The result is a truly comparative text, useful not only for teaching but also as a conceptual framework for research in African politics.

The authors present their approach, which they call 'political interaction' (the unfortunate label of 'political choice' chosen in 1988 was dropped in the new edition) and position it *vis-à-vis* the approaches of 'political development', 'dependency' and more recent approaches grouped under the heading of 'statism'. 'Political interaction' is an eclectic approach, which builds on the preceding approaches while attempting to compensate for their shortcomings. Historical, demographic, ecological, cultural, ideological, internal and external factors are drawn into the analysis, while the focus is on choice in the context of prevailing constraints. The creativity of politicians and societal actors seeking solutions for political and eco-

nomie problems that are only partially externally determined is the central concern in their analysis. In particular, the authors focus on the response from societal actors to government policy. Politics is a set of interactions, the manifestation of choice by actors, not only inside, but also outside the formal political arena - 'statism' is criticized for its overemphasis on the formal arena. The resulting state-society relationships are thus brought into sharp relief.

Under the title of 'high politics' the authors present a descriptive analysis of the procedures and practices of the policy centres in African states. Forms of leadership, prevailing ideologies, patterns in decision making and forms of societal representation are identified as dimensions in seven types of regime: the administrative-hegemonial, the pluralistic, the party-mobilizing, the party-centralist, the personal-coercive, the populist, and finally the 'ambiguous' regime in disintegrating states. The regime types share certain characteristics: they are authoritarian (though in different degrees), ideologies are strongly nationalist and developmental, leadership is personalistic (more institutionalised forms of leadership are only beginning to emerge), and decision making and societal representation are subject to many constraints and controls. Differences between regime types are clear in most cases: dominance of the bureaucracy, 'political pragmatism' and limited pluralism in the administrative-hegemonial type, compared to highly personalised forms of rule in personal coercive regimes or to dominating roles of political parties in party-regimes. However, differences between the party-mobilizing and party-centralizing types are clearly overstated, as apart from official rhetoric and ideology, *de facto* party dominance produces very similar outcomes in both types. This oversight leads the authors to share the popular misconception of the presumably more 'benign' nature of Tanzania's party regime, which, due to lack of political competition, managed to force the implementation of extremely unpopular policies up through the 1980's.

The authors then move to a discussion of what they call 'deep politics'. The object of study here is the response of societal actors to policies emanating from the centre and the resulting forms of conflict. Different types of conflict are distinguished: conflict within the elite and factional strife (the latter reaching beyond the elite) are forms of conflict that do not threaten the existing regime. 'Communal' and 'mass' conflict do, either in the form of separatist movements or revolutionary movements, but are exceptional. 'Popular' conflict, finally, represents the silent revolution against state authority: it is about peasants refusing to produce for the market, traders in informal or parallel markets, workers' corruption, absenteeism or sabotage. It is also manifest in informal self-help groups and flourishing micro-economies. Popular conflict widens the distance between the political centre and local community and the authors' terminology of 'disengagement' is telling: 'Popular protest chips away at the foundations of state power from below, thereby undermining its viability without altering its form' (p. 204). Popular protest is widespread but lacks organised expression, which implies that its impact remains limited. However, the authors speculate that the seeds of democratisation are present in these forms of popular conflict (p. 207). This form of popular protest is strongly reminiscent of Goran Hyden's analysis of what he called the 'uncaptured' peasantry's use of the so-called 'exit'-option (see his *No Shortcuts to Progress: African development management in per-*